

EDUSKUNNAN
ULKOASIAINVALIOKUNTA

Helsingissä,

15 päivänä lokakuuta 1985

Lausunto n:o 2

Valtiovarainvaliokunnalle

Valtiovarainvaliokunta on kirjeellään 19 päivästä huhtikuuta 1985 pyytänyt ulkoasiainvaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 16 ydinenergialaki ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Asian johdosta on ollut kuultavana vt. lähetystöneuvos Kari-Veikko Salonen ulkoasiainministeriöstä. Käsiteltyään asian toimialansa osalta ulkoasiainvaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi ydinenergialaki, jossa määrättäisiin ne yleiset periaatteet, ehdot ja vaatimukset, jotka ydinenergian käytön on täytettävä. Ydinenergian käytön on siten oltava turvallista ja yhteiskunnan kokonaisedun mukaista. Se ei myöskään saa edistää ydinaseiden leviämistä. Lakiin sisältyvät ne luvan myöntämisen edellytykset ja muut aineelliset säännökset, joilla edellä mainittuihin tavoitteisiin pyritään. Laissa ilmaistaisiin tyhjentevästi ja nykyistä huomattavasti seikkaperäisemmin esimerkiksi toiminnan harjoittajan velvollisuudet turvallisuudesta huolehtimiseksi. Niin ikään nykyistä yksityiskohtaisemmin säädettäisiin erityisesti ydinjätehuollosta sekä siitä, miten toiminnan harjoittajan on etukäteen turvattava ydinjätteistä huolehtiminen perustettavalle valtion ydinjätehuoltorahastolle suoritettavien maksuina ja valtiolle luovutettavien vakuuksina. Ehdotuksen mukaan viranomaisilla olisi myös käytössään tehokkaat keinot tarpeen vaatiessa käskyin ja kielloin puuttua ydinenergian käyttöön.

Ulkoasiainvaliokunta korostaa tässä yhteydessä, että Suomi on kansainvälisessä politiikassa johdonmukaisesti pyrkinyt osana turvallisuuspolitiikkaansa ajamaan ydinaseiden leviämisen estämiseen tähtäävää linjaa. Suomi on myös omalta osaltaan valtiosopimuksin sitoutunut pitämään ydinenergian käytössä vain rauhanomaisiin sovellutuksiin. Tämä kannanotto sisältyy lakiehdotukseen yleisenä periaatteena, jonka mu-

kaan ydinräjähteiden hallussapitäminen, tuonti ja käyttäminen Suomessa on kielletty.

Ydinenergian rauhanomaisen käytön kannalta merkityksellisin on vuonna 1970 voimaan tulleen ydinaseiden leviämisen estämisestä koskevan sopimuksen eli ydinsulkusopimuksen (SopS 11/70) se määräys, jossa ydinaseettomat valtiot sitoutuvat alistamaan kaiken ydinenergian rauhanomaisen käytön Kansainvälisen Atomienenergiajärjestön (IAEA) valvontaan. IAEA:n valvonnan yksinomaisena tarkoituksena on järjestön kanssa erikseen tehdyn sopimuksen mukaan todeta, että ydinainetta ei siirretä rauhanomaisesta toiminnasta ydinaseisiin tai muihin ydinräjähteisiin. Järjestöllä ei ole valtuuksia yrittää estää tällaisia siirtoja, vaan sen tulee vain raportoida epäilyksistään tai havainnoistaan Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvostolle tai yleiskokoukselle.

Voidakseen suorittaa tarkastuksia Suomessa IAEA:n edustajan täytyy saada Suomen hallitukselta henkilökohtainen hyväksyminen. Kutakin erillistä tarkastuskäyntiä varten hän tarvitsee lisäksi IAEA:n valtuutuksen. Valvontasopimuksessa järjestölle ja sen tarkastajille taataan tiettyjä oikeuksia, joiden käyttö on kuitenkin rajoitettu kulloiseenkin tarpeeseen valvonnan kannalta ja usein edellyttäen vielä erillistä sopimusta Suomen viranomaisten kanssa. IAEA:n valvonnan piiriin kuuluu periaatteessa kaikki Suomessa oleva lähtöaine ja erityinen halkeamiskelpoinen aine. Täysimittaisen valvonnan piiriin aineet kuitenkin tulevat vasta, kun ne ovat koostumukseltaan ja puhtaudeltaan polttoaineen valmistukseen tai väkevöintiin soveltuvia.

Kun Suomi on valtiosopimuksin sitoutunut sallimaan IAEA:n ja eräissä tapauksissa myös kahdenvälisten sopimusten toisen sopimuspuolen edustajien suorittaa täällä sopimuksissa edellytettyn valvonnan kannalta tarpeellisia tarkastuksia ja

ottaa näytteitä, ulkoasiainvaliokunta pitää tarpeellisenä, että nämä oikeudet johdonmukaisuuden ja selvyyden vuoksi sisältyvät ydinenergian käyttöä säätelevään lainsäädäntöön. Tämän vuoksi valiokunta korostaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 63 §:n 2 momentin tarpeellisuutta.

Liittymällä ydinsulkusopimukseen Suomi on sitoutunut olemaan ottamatta vastaan, hankkimatta tai valmistamatta ydinaseita tai muita ydinräjähteitä. Suomi on niin ikään ratifioinut Moskovassa vuonna 1963 tehdyn sopimuksen ydinasekokeiden kieltämiseksi ilmakehässä, ulkoavaruudessa ja veden alla (SopS 1/64). Suomi on myös vuonna 1981 allekirjoittanut ydinmateriaalin suojelemista koskevan sopimuksen, joka koskee sopimuksessa mainittujen ydinmateriaalien kuljetusten turvajärjestelyjä. Sopimusta ei ole toistaiseksi ratifioitu.

Tässä yhteydessä ulkoasiainvaliokunta toteaa vielä että Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä, näiden maiden välisten rajojen läheisyy-

teen rakennettavien ydinlaitosten turvallisuuskysymyksiin liittyvän yhteydenoton suuntaviivoista solmitun sopimuksen (SopS 19/77) perusteella laitoksen rakentajamaan viranomaisten on tehtävä naapurimaan viranomaisille ilmoitus ydinlaitoksen sijoituspaikasta, rakentamis- tai käyttöluvan myöntämisestä tai lupaehtojen muuttamisesta, jotta asianomainen naapurimaa voisi esittää näkökantansa ja huomautuksensa ennen asian käsittelyä. Sopimuksen mukaista on tehdä ilmoitus jo periaatepäätösvaiheessa.

Hallituksen esityksen perusteluihin ja saamaansa selvitykseen viitaten ulkoasiainvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa sen hyväksymistä.

Edellä esitettyyn viitaten ulkoasiainvaliokunta kunnioittaen lausuntonaan esittää,

ettei sillä ole huomauttamista toimialansa osalta hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymiselle.

Ulkoasiainvaliokunnan puolesta:

Jutta Zilliacus

Ilkka O. Jumppanen

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa varapuheenjohtaja Zilliacus, jäsenet Aaltonen, Elo, Helminen, Juhantalo,

Kanerva, Kortesalmi, E. Laine, Paasio, Puolanne, Pursiainen, Tuomaala ja Väänänen sekä varajäsen Pohjala.